

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΣΜΗ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΙ' ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΑ

ΙΒ'

Ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦ Ἡλεκτρικοῦ. Ἐθαύμασα ὅσα ἔργα εἶδα λιμενικά, μὰ ἀναζητοῦσα κάτι ἀπὸ τὴν παλιὰ κατάστασι.

Ἐσταμάτησα καὶ ἀνεπόλησα τὴν προβλήτα πού ἦταν ἐμπρὸς εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ ΣΠΑΠ μὲ τὰ Βαρελάδικα, μὲ τὰ παλιὰ καϊκία, πού ἐπουλοῦσαν κρασί σαντορινιὸ ἢ παριανό. Οὔτε σημάδι ἀπὸ αὐτά. Καμμιά ἀπὸ τὶς παράγκες πού ἦσαν ἐκεῖ κι' ἀκάπνιζαν κι' ἀνέδιδαν τὴν κνίσσα τοῦ μπακαλιάρου, τοῦ ταραμοκεφτέ, τῆς μαρίδας.

Ὅταν ἤρχισε ἡ βυθοκόρος, ἡ φοβερὴ φαγάνα νὰ τὰ ἐξαφανίζη καὶ νὰ βαθαίνη τὴ βρωμόλιμη ἔπρεπε νὰ βρεθῆ κάποιος νὰ πάρη μιὰ φωτογραφία καὶ ν' ἀπαθανάτιση ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα, πού ἐσφυζαν τότε ἀπὸ μιὰ ζωῆ, φευγάτη τώρα.

Γύρω ἐκεῖ ἐτελεῖτο ἡ μεγάλη λειτουργία τῆς δουλειᾶς, τῆς προαγωγῆς, πού ἐδημιούργησε τὸν σημερινὸ Πειραιᾶ ἦσαν ἡ φάμπρικες, οἱ μύλοι τοῦ Δημόκα, τοῦ Σεφερλῆ, τοῦ Παναγιωτόπουλου, τοῦ Σκλαθούνου ἦσαν τὰ ἐργοστάσια τοῦ Τζῶν, τοῦ Ἀργυρίου, τοῦ Κούππα, ἡ φάμπρικες τοῦ Ρετσίνα ἦσαν τὰ Καρνάγια πού ἐσκάρωναν καράβια, τρεχαντήρες, σκοῦνες, βάρκες, ἀνακατωμένα ὅλα αὐτὰ μέσα σὲ χωράφια καὶ σὲ μάντρες, σὲ μιὰ ἔκτασι ἀπέραντη, πού κυριαρχοῦσε ἡ ἔρημιὰ μόλις ἐνύχτωνε καὶ πού τὴν ἤξεραν οἱ Πειραιῶτες μὲ τὸνομα, τοῦ Μελετοπούλου τὸ χωριό, πού ἀρχίζε ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια κι' ἐτελείωνε στοῦ Καραβά τὸ ψήλωμα κι' ἐπροχωροῦσε πρὸς τὴν Ἀγ. Βαρβάρα, πού ἦταν τὸ νοσοκομεῖο τῶν βλογιασμένων, καὶ πρὸς τὴν Κοκκινιά.

Τὰ βράδυα, ὅταν σφύριζαν ἡ φάμπρικες τὸ τέλος τῆς δουλειᾶς, ἦταν κάτι τὸ ἀφάνταστο ἢ κίνησις πού σημειῶνε ὁ δρόμος αὐτός. Ἄντρες ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια, γυναῖκες ἀπὸ τὰ ὑφαντήρια, ὅλοι μαζὺ βιαστικοί, ἔτρεχαν γιὰ τὶς γειτονιές των κι' ἐμιλοῦσαν, κι' ἔλεγαν τὰ δικά των, κι' ἐσκάρωναν εἰδύλλια.

Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν βρῆκα σ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ τοῦ Πειραιῶς. Τώρα εἶνε ἡ Νεάπολις, πού φθάνει πυκνὰ κατοικημένη ἕως τὸ βουνό καὶ συναντᾷ τὰ Ταμπούρια ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τὴν Ἀνάστασι ἀπὸ τὴν ἄλλη, καὶ ἡ νέα Κοκκινιά, πυκνοκατοικημένη κι' αὐτή.

Ἐπῆρα τὸ τράμ τῆς Φρεατιῦδος καὶ σὲ λίγο βρέθηκα στοῦ Σκουλούδη. Εἶχα ἐπιθυμήσει νὰ ζήσω πάλι στοὺς βράχους τῆς Πειραικῆς Χερσονήσου, πού τὰ καλοκαιρινὰ βράδυα ἐπήγαινα ἐκεῖ κι' ἔκτιζα τὰ κρυστάλλινα παλάτια τῆς νεανικῆς φαντασίας, ξαπλωμένος σὲ μιὰ ἀπόμυρη ἄκρη. Ἡ Φρεατιῦδα εἶνε ὁ τόπος, πού ἐμάγευσε ὅλους ἄσοι ἀπὸ τὴν περασμένη καὶ ἀπὸ τὴν παρερχομένη γενεὰ ἐγνώρισαν ἀπὸ κοντὰ τὴν ποίησι καὶ τὴν τέχνη.

Ὁ Σακελλαρόπουλος ὁ ποιητῆς, πού ἔμεινε τυφλὸς ἀπὸ μιὰ ἀτυχία, στὴν Φρεατιῦδα ἀφιέρωσε τοὺς πῖο φλογεροὺς του στίχους. Ὁ Πορφύρας ἦταν κάτι τι σὰν στοιχεῖο τῆς Φρεατιῦδος, ἀπὸ τὸ Πασσαλιμάνι ἕως τὴν Πειραικῆ Χερσόνησο.

Ὅλοι οἱ Πειραιῶτες ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, ὅταν ἐπρόφεραν καὶ ὅταν προφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Πειραιῶς, φτερουγίζουν στὴν Φρεατιῦδα.

Τώρα ὅμως μένει μόνο τὸνομά της, σὰν ἀνάμνησις μακρυνή. Τὰ μακρὰ τεῖχη τὴν ἐστόλιζαν σὰν ἀτίμητη δαντέλλα κοντὰ στὴ θάλασσα τὸ ὕψωμα πρὸς τὸν Ἀη Βασίλη, μὲ βράχους ὀμαλοὺς καὶ σκορπιστὰ σπιτάκια στὴν κορυ-

φή, ὁ Σταυρὸς πού ἐσημειῶνε τὰ βαπόρια πού ἤρχοντο, καὶ πέρα, στὸ τέλος της, κοντὰ στὴ σημερινὴ Βισσίνειο σχολή, τὸ χωριὸ τοῦ Χαραμῆ μὲ μερικὰ σπιτάκια καὶ μὲ τὴν ἐκκλησίαν τὸ «Ρόδο τὸ ἀμάραντο» στὴ μέση.

Αὐτὴ ἦταν ἡ Πειραικῆ Χερσόνησος.

Ἐνας γέρος μὲ κάτασπρη γενειάδα, μὲ κορμὶ ἀλύγιστο, παλῆς θαλασσινός, πού δὲν εἶχε συντροφιά μὲ κανένα, ἔκανε τὸν περίπαστό του τακτικὰ σ' αὐτὴ τὴν ἔρημιάν, χειμῶνα καὶ καλοκαίρι. Ὅλοι πού ἐρέμβασαν σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους τὸν ἤξεραν, ἦταν ὁ Βουδούρης.

Τὸ λιμανάκι τοῦ τηλεγράφου μὲ τὸν οἰκίσκο πού συγκέντρωνε τὰ σύρματα, ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα σημεῖα πού ἔμεναν ἄνθρωποι παντοτεινά.

Σὲ ἄλλο αὐλάκι ἦταν σωρὸς ἀπὸ πέτρες πού κάποτε ἦταν κατοικία κάποιου λεπροῦ, πού εἶχε καταφύγει ἐκεῖ, κι' ἔμεινε πειὰ σ' αὐτὸν τὸ τόπο τὸ ὄνομα «Τοῦ λουβιάρη».

Στὴν Πειραικῆ Χερσόνησο ἔκαναν ὅλα τὰ σχολεῖα τοὺς περιπάτους τῶν μαθητῶν των τότε. Ἐκεῖ σκορπισμένα τὰ παιδιὰ ἐπαιζαν τὸ κυνηγητό, τὴν ἀμπάριζα καὶ τ' ἄλλα παιγνίδια, πού δὲν τὰ παίζουν τώρα ἐπειδὴ χρειάζονται πόδια γερά, στήθη δυνατά.

Ἡ Φρεατιῦδα στὸ βάθος τὸ ψαρολίμανο μὲ τὰ μπάνια τοῦ Κράκαρη τὸ καλοκαίρι καὶ μὲ τὶς βάρκες τὶς ψαράδικες, τὶς καμακιάρικες, τὶς παραγαδιάδικες, τὶς διχτάδικες,

μὲ τὰ δίχτυα ἀπλωμένα στοὺς βράχους. Τώρα; Τὰ ὄνοματὰ ἔχουν μείνει τὰ ἴδια. Ὡς καὶ τὸ Τσιρλονέρι τὸ θυμοῦνται οἱ πῖο παλιοί. Δὲν ὑπάρχει ὅμως τίποτε. Ὁ Ἀη Βασίλης, ἡ παλιὰ ἐκκλησίαισα μὲ τὸν τάφο τοῦ ἱδρυτοῦ της, τοῦ Βασιλάκη πίσω ἀπὸ τὸ ἱερό της, κυριαρχεῖ μεγαλοπρεπῆς τώρα στὴν κορυφὴ τῆς Πειραικῆς Χερσονήσου. Ἐχει ὅμως προσητεθῆ ἕνα ὄνομα, πού σημαίνει τὴν τελευταία μεταβολὴ ὅλου αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Τώρα εἶνε στὴν Πειραικῆ Χερσονήσο, ἡ Καλλιπόλις.

Σπίτια πυκνὰ κτισμένα κι' ὠμορφα μαγαζεῖα καὶ κέντρα.

Μὰ ἡ Πειραικῆ Χερσονήσος μόνο τοὺς βράχους πού τοὺς ξεπλένει ἡ θάλασσα ἔχει κρατήσει δικούς της καὶ μόνο μὲ τὸν Σαρωνικὸ τὸν στολισμένο μὲ τὰ Νησιά ἔχει γνωριμιά. Ὅλα τ' ἄλλα στολίδια της ἐχάθησαν. Τὰ παρέσυρε ἡ συρροή.

ὁ συγχρονισμός. Θὰ μείνη μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα γιὰ νὰ σημαίνει ἀπλῶς τὸν γεωγραφικὸν ὄρον, θὰ εἶνε ὅμως στὴν πραγματικότητα ἡ Καλλιπόλις.

Ἐπῆρα τὸ δρόμο πρὸς τὴν Καστέλλα.

Ἡξερα τὸ Τουρκολίμανο μὲ τὸ νησάκι πού τὸ λέγαμε τοῦ Κουμουνοδούρου καὶ μὲ τὴν ἐρειπωμένη ἔπαυλι στὴν κορυφὴ τοῦ κάβου του. Τὸ λιμανάκι μὲ τὶς ψαρόβαρκες, μὲ μερικὰ μαγαζάκια καὶ μὲ λίγα σπίτια προκαλοῦσε τὶς καλοκαιρινὲς νύχτες τὴ συγκέντρωσι ἀπ' ὄλο τὸν Πειραιᾶ. Ἡ ἔπαυλις τοῦ Ὀριγῶνη πού ἐστέγασε στὸν μεγάλο πόλεμο τὸν Βασιλέα τῆς Σερβίας Πέτρο, καὶ μερικὲς ἄλλες ἔπαυλεις ἐστόλιζαν τὸ λιμανάκι.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, πρὸς τὸ Φάληρο, πού ἦταν ἡ Μπακαρόζα, ὁ καλύτερος τόπος γιὰ τὰ μακροβούτια τῶν κολυμβητῶν, ἔχει δεχθῆ τώρα μιὰ ἔπαυλι.

Ὁ λόφος τῆς Καστέλλας, ἔρημος κι' αὐτός, μὲ τὸ Σκιστό, τὴν ὁδὸν Λάμπρου Κατσῶνη πού ἐσουντόμεινε τὸ δρόμο πρὸς τὸ Φάληρο.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Ἡ Συνέχεια.